

Öppna jämförelser 2022

– placerade barns utbildning och hälsa

Alla barn och unga har rätt till samma förutsättningar för att lyckas i skolan och få en likvärdig vård och behandling för sina hälsoproblem. En lyckad skolgång och god behandling vid psykisk ohälsa ökar möjligheterna till ett bra vuxenliv. Förutsättningarna för detta ökar när socialtjänstens, skolans och hälso- och sjukvårdens samverkan fungerar.

Årets resultat visar att:

- En ökning av andelen placerade barn (från 81 procent 2020 till 83 procent 2021) som har fullföljt grundskolan vid 17 års ålder och varit placerade hela årskurs 9.
- En ökning av andelen pojkar (från 19 procent 2020 till 32 procent 2021) som vid 20 års ålder har en treårig gymnasieutbildning och någon gång i livet varit placerade.
- En minskning av andelen flickor (från 47 procent 2020 till 39 procent 2021) med läkemedelsförskrivning av något psykofarmaka och som varit placerade hela årskurs 9.

Det finns geografiska skillnader i resultaten mellan länen och kommunerna.

Jämförelserna visar siffror för 2021 för barn och unga som har varit placerade under hela sista året i grundskolan (placerade hela åk 9), för de som varit placerade någon gång under uppväxten men inte hela årskurs 9 (övriga placerade) och för de som aldrig varit placerade (ej placerade).

Andelen placerade barn som har fullföljt grundskolan

Att klara sig i skolan är den faktor som starkast förklarar placerade barns möjligheter att nå goda livsutfall [1, 2, 3, 4]. Socialtjänsten ska verka för att placerade barn och unga får den utbildning de har rätt till enligt skollagen. Det betyder att nämnden ska vara aktiv i att få till stånd de insatser som barnet kan vara i behov av [5]. Placerade barn och unga fullföljer grund- och gymnasieskola i avsevärt lägre utsträckning än andra barn.

Årets öppna jämförelser omfattar siffror från covid-19 pandemin som startade 2020. Skolverkets kartläggning visar att många rektorer och lärare bedömde att det skedde ett visst kunskapstapp hos elever i grundskolan och gymnasieskolan

under pandemin, bland annat på grund av en ökad frånvaro bland eleverna. Samtidigt var betygen oförändrade överlag [6].

Trots ett eventuellt kunskapsstapp har pandemin inte fått någon negativ effekt i årets öppna jämförelser för andelen placerade barn som fullföljt grundskolan och gymnasieskolan under 2021. Eftersom resultatet visar inledningen av covid-19 kan en påverkan på placerade barns möjligheter att fullfölja grundskolan och gymnasieskolan avspeglade sig i framtida öppna jämförelser.

Tabell 1. Andel som har fullföljt grundskolan vid 17 års ålder, 2021. Procent, riket

Folkbokförda i Sverige.

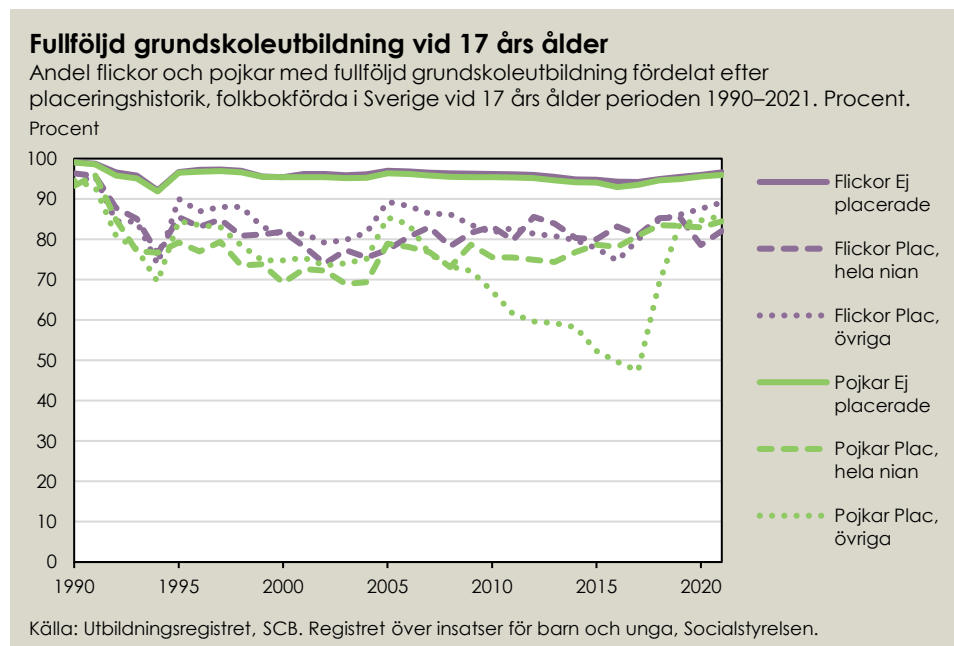
	Placerade hela åk 9	Övriga placerade	Ej placerade
Flickor	82	89	97
Pojkar	84	86	96
Totalt båda könen	83	87	96

Källa: utbildningsregistret SCB och registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

I årets resultat är det 83 procent av de barn som var placerade hela årskurs 9 som fullföljt grundskolan 2021, vilket är en ökning med två procentenheter i jämförelse med 2020.

Det har främst skett en stor ökning av andelen flickor som fullföljt grundskolan vid 17 års ålder och som varit placerade hela årskurs 9. Från 79 procent 2020 till 82 procent 2021.

För pojkar är det en ökning mot förra året med en procentenhet till 84 procent 2021. Det är sedan 2019 en högre andel pojkar som fullföljer grundskolan än flickor av de som varit placerade i hela årskurs 9. Den kraftiga nedgång som skedde 2017 för pojkar och sedan vände uppåt beror sannolikt på att en större andel av de som varit placerade nu har varit i Sverige en längre tid vilket påverkar möjligheten att fullfölja grundskolan [7].

Andel placerade som har avslutat gymnasiet

Att fortsätta sin skolgång efter grundskolan och fullfölja gymnasieskolan är en viktig faktor för etablering på arbetsmarknaden [1]. Trots en positiv uppgång senaste åren för barn som varit placerade är det fortsatt stora skillnader mellan unga som varit placerade och de som inte varit det. För de som varit placerade hela årskurs 9 är det endast 33 procent med en treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder 2021, vilket är mindre andel än förra året då det var 35 procent.

Tabell 2. Andel 20-åriga kvinnor och män med treårig gymnasieutbildning, 2021. Procent, riket

Folkbokförda i Sverige, inkl. dem utan slutbetyg.

	Placerade hela åk 9	Övriga placerade	Ej placerade
Kvinnor	45	42	83
Män	31	32	80
Totalt båda könen	33	36	81

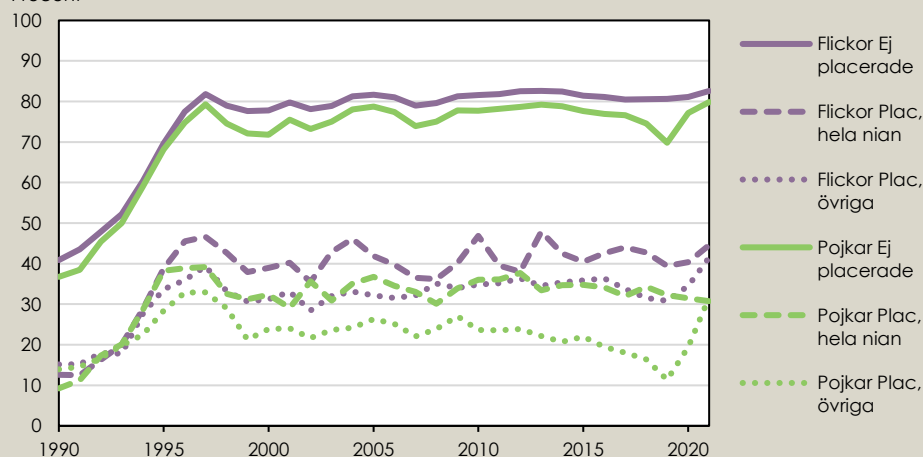
Källa: utbildningsregistret SCB och registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

För 20-åringar som någon gång i uppväxten varit placerade har det däremot skett en stor ökning i andelen med gymnasieutbildning. Från 24 procent 2020 till 36 procent 2021. Den ökningen påbörjades 2019 och fortsätter i årets resultat. En del av förklaring till den generella uppgången kan, precis som i uppgången av fullföljd grundskola, vara att en högre andel av de placerade varit i Sverige en längre tid än i tidigare jämförelser. Kvinnors resultat är bättre än männens oavsett om de varit placerade eller inte. Samtidigt är det mindre än hälften av de som varit placerade som har en treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder.

Treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder

Andel kvinnor och män med treårig gymnasieutbildning fördelat efter placeringshistorik, folkbokförda i Sverige vid 20 års ålder perioden 1990–2021. Procent.

Procent

Källa: Utbildningsregistret, SCB. Registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

Placerade barn som behandlas med psykofarmaka

Barn som är eller har varit placerade har en högre användning av psykofarmaka än övriga barn vid 15–16 års ålder. Medan andelen är 10 procent bland barn och ungdomar som inte är placerade, är motsvarande andel 35 procent bland de placerade. Det återspeglar en högre problematik när det gäller psykisk ohälsa bland barn som är eller har varit placerade.

Tidigare studier visar att det inom gruppen finns barn och unga med en psykiatrisk diagnos som kan förklara användning av psykofarmaka innan placeringen. Cirka 30 procent påbörjade användning av psykofarmaka för första gången under placeringen [8].

Tabell 3. Andel 15–16 åriga flickor och pojkar med läkemedelsförskrivning av något psykofarmaka, 2021. Procent, riket

Folkbokförda i Sverige.

	Placerade hela åk 9	Övriga placerade	Ej placerade
Flickor	39	34	12
Pojkar	33	27	9
Totalt båda könen	35	31	10

Källa: läkemedelsregistret och registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen
Användning av något psykofarmaka avser minst ett uttag av psykofarmaka inom någon av de fyra psykofarmakagrupperna: antipsykotika (N05A), antidepressiva (N06A), lugnande (N05B exkl. N05BB01) och/eller sömnmedel (N05C)

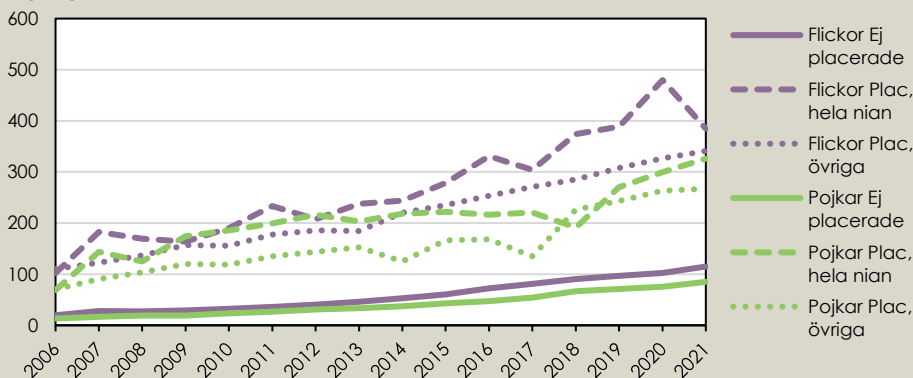
Sedan 2006 har det skett en ökning av användningen av psykofarmaka för barn vid 15–16 års ålder oavsett grupp. Det är en högre andel flickor än pojkar som får psykofarmaka.

Det har dock skett en stor minskning 2021 av andelen flickor som får psykofarmaka och som varit placerade hela årskurs 9. Från 47 procent 2020 till 39 procent 2021. Vad nedgången beror på är inte fastställt, eftersom det är en relativt liten grupp har det skett variationer över tid. Socialstyrelsen kommer att fortsätta följa utvecklingen kring flickor som varit placerade hela årskurs 9 för att se om nedgången i årets resultat är tillfällig.

Användning av något psykofarmaka vid 15–16 års ålder

Andel flickor och pojkar med läkemedelsförskrivning av något psykofarmaka fördelat efter placeringshistorik, folkbokförda i Sverige vid 15–16 års ålder perioden 2006–2021. Promille.

Promille

Källa: Läkemedelsregistret och Registret över insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

Användning av något psykofarmaka avser minst ett uttag av psykofarmaka inom någon av de fyra psykofarmakagrupperna: antipsykotika (N05A), antidepressiva (N06A), lugnande (N05B exkl. N05BB01) och/eller sömnmedel (N05C)

För att placerade barn och unga med psykisk ohälsa ska få adekvat vård och omsorg är samverkan mellan alla aktörer som delar ansvaret för barnets hälsa ofta en förutsättning [9]. Jämfört med andra länder visar tidigare studier att det i Sverige är mindre vanligt att familjehem erbjuds stödinsatser för barnets fysiska och psykiska hälsa [10].

Referenser

1. Social rapport 2010. Stockholm: Socialstyrelsen; 2010
2. Placerade barns skolgång och hälsa - ett gemensamt ansvar. Socialstyrelsen; 2013
3. Mattson, T & Vinnerljung B. Barn i familjehem – förslag på åtgärder som skulle göra skillnad för samhällets mest utsatta. Stockholm: SNS förlag; 2016
4. Berlin, M, Vinnerljung, B, Hjern, A. School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care. Children and Youth Services Review 2011; (33):2489–97. 30
5. Prop. 2012/13:10 s. 80 f.
6. Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet Delredovisning 4. Stockholm: Skolverket; 2021
7. Öppna jämförelser 2020 – Placerade barns utbildning och hälsa. Socialstyrelsen; 2021.
8. Förskrivning av psykofarmaka till placerade barn och ungdomar. Socialstyrelsen; 2014

9. Om ansvarsfördelning vad samhällsvård av barn och unga med psykisk ohälsa Ett vägledande stöd till kommuner och landsting, Socialstyrelsen; 2019
10. Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn. En systematisk litteraturöversikt och utvärdering av ekonomiska, samhälleliga och etiska aspekter, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.; 2017

Öppna jämförelser

Målet med öppna jämförelser inom socialtjänsten är verksamhetsförbättring som kommer brukaren till gagn.

Datakällor: Utbildningsregistret SCB, Läkemedelsregistret och Registret över insatser för barn och unga Socialstyrelsen.

Mer information

Du hittar alla resultatindikatorer, bakgrundsmått och sorteringsnycklar med information om syfte, beräkningar och metod i Excel-filen. Det saknas data för år 2017 i insatsregistret vilken kan ha påverkat resultaten.

För dig som vill göra egna jämförelser mellan kommuner, län och riket i Excel-filen: <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/social-barn-och-ungdomsvard/>

Kontakt:

Joakim Hagelbäck

E-post: joakim.hagelback@socialstyrelsen.se

Telefon: 075-247 43 89